

Сенсацыйная знаходка ці арыгінальная падробка?

Спраба даведацца, адкуль паходзіць расонскі ідал

Сёлетні археалагічны сезон шчодро аддзячыў полацкіх гісторыкаў за іх рупнасць адметнымі знаходкамі. Найперш гэта адшуканыя рэшткі падмуркаў мясцовага кляштара бернардзінцаў і школы пры ім, у якой у канцы XV стагоддзя атрымліваў пачатковую адукацыю славыты палачанін беларускі першадрукар Францыск Скарына, а таксама мноства розных артэфактаў – сведак багатай матэрыяльнай спадчыны як непасрэдна самога Полацка, так і яго наваколля. Да апошніх трэба аднесці і ўзнятую са дна ракі Дрысы на тэрыторыі суседняга Расонскага раёна драўляную скульптуру, вонкава падобную да паганскага ідала.

КОРЧ З ЧАЛАВЕЧЫМ ТВАРАМ

З агадчык кафедры айчыннай і ўсеагульнай гісторыі Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта кандыдат гістарычных навук, дацэнт Дзяніс Дук расказвае, што незвычайную драўляную скульптуру, схаваную пад воднай гладдзю ракі Дрысы, выявілі полацкія дайверы Алег Бялькевіч і Алег Мацюшонак яшчэ ў 1991 годзе. Займаючыся падводнай лоўляй рыбы, адзін з іх прыняў яе за корч і вырашыў выкарыстаць у якасці апоры, каб супрацьстаяць імкліваму цяжэнню ракі. Падплыўшы ж да сваёй знаходкі бліжэй, рыбак-падводнік разгледзеў на ёй абрысы фігуры, падобнай да чалавечай. Аднак вялікага значэння гэтаму факту ён тады не надаў.

Успамін жа пра «корч з чалавечым тварам» прыйшоў да Алега Мацюшонка толькі праз 20 гадоў у прыватнай размове з заўзятым аматарам полацкай даўніны Анатолям Бельчыкавым, які зацікавіўся незвычайнай знаходкай знаёмага дайвера і паведаміў пра яе археолагам. А тыя, узяўшы з сабой абодвух інфарматараў, арганізавалі мінулым летам на Расоншчыну, на мяркуемае месца знаходжання драўлянай скульптуры, экспедыцыю.

– Артэфакт размяшчаўся там жа, дзе і быў выяўлены дайверамі ў 1991 годзе, – паміж вёскамі Амосенкі і Краснаполле

Расонскага раёна, каля левага берага ракі Дрысы на глыбіні 1,8 метра, – згадвае кіраўнік экспедыцыі, ужо знаёмы нам Дзяніс Дук. – Праведзены візуальны агляд падводнай знаходкі пацвердзіў наша меркаванне аб магчымай яе прыналежнасці да паганскага ідала. Пасля гэтага мы звязаліся з прадстаўнікамі мінскага дайвінг-клуба «Капітан Морган» і запрасілі іх да супрацоўніцтва ў падыманні драўлянай выявы на бераг. І «морганавы», таксама праявіўшы да гэтай знаходкі цікавасць, ахвотна згадзіліся нам дапамагчы.

Як расказвае далей Дзяніс Уладзіміравіч, падчас грунтоўнага даследавання месца размяшчэння падводнага «карча» аквалангістамі было выяўлена, што яго ніжняя частка вельмі моцна занесена пяском. Таму давялося расчысціць, як затым высветлілася, даволі масіўны камель-тарэц затулай драўлянай скульптуры гідрапомпай, і толькі пасля гэтага яна пры дапамозе спецыяльнага паветранага зонда была прыўзнята з месца і затым сплаўлена на мелководдзе, адкуль знаходку і дасталі на бераг.

Паўсталая перад вачыма даследчыкаў падводная знаходка не магла іх не ўразіць. Яна ўяўляла сабой пачарнелую ад вады і часу загадкавую фігуру, вырабленую з аб'ёмістага, рашчэпленнага папалам кавалка дубовага ствала з таўшчэзным сукмадросткам, на якім і было выразана чалавечае аблічча. Менавіта дзякуючы сваёй масіўнай аснове, скажам так, своеасабліваму пастаменту, скульптура ідала аказалася на дне ракі ў вертыкальным, а не ў гарызантальным становішчы, і гэта зберагло яе ад поўнага пахавання пад слоем пяску і глею.

– І хоць паводле сваіх вонкавых даных наша знаходка была не вельмі аб'ёмнай, у вышыню ўсяго 118 сантыметраў і з шырынёй сваёй аснове каля паўметра, мы ўчатырох ледзьве яе паднялі, – расказвае полацкі археолаг Дзяніс Дук. – Відаць, давала пра сябе знаць вялікая насычанасць драўніны вадой.

Што ж да непасрэднай выявы, зробленай на паднятым намі з ракі дубовым цурбалку, то трэба адзначыць адносна неблагуую якасць выканання яе галоўных элементаў – павычэсваныя з дапамогай долата вочы, нос, рот і падбародак перадаюць даволі дакладныя абрысы чалавечага аблічча. І хоць драўляны ідал не змог пазбегнуць уздзеяння агню – яго аснова абпалена, ён добра захаваўся, знаходзячыся ў водным асяроддзі без доступу кіслароду. А дзякуючы таму, што дубовы ствол, палова якога ўяўляе сабой аснову скульптуры, у свой час быў зрэзаны з выкарыстаннем металічнай пілы, на ім праглядваюцца гадавыя кольцы, якія, без сумнення, паспрыяюць дэндрахраналагам у дакладным вызначэнні ўзросту нашай знаходкі...

КОЖНЫ ІДАЛ ПАВІНЕН МЕЦЬ СВАЁ КАПІШЧА

Не чакаючы канчатковых вынікаў навуковай экспертызы, а зыходзячы выключна з вонкавага агляду драўлянай скульптуры, археолагі ідэнтыфікавалі сваю знаходку як старажытнага паганскага ідала. Ці не памыліліся яны пры гэтым? Магчыма, што і так. Аднак, як зазначае Дзяніс Дук, заўсёды хочацца верыць у лепшае. Тым больш што на гэта ўсё ж існуюць даволі істотныя падставы.

Храналагічна бытаванне паднятага са дна Дрысы драўлянага ідала можна вызначыць рамкамі эпохі Сярэднявечча. На яе ніжнюю мяжу паказвае факт выкарыстання металічнай пілы пры яго вырабе, прымяненне якой раней за сярэдзіну X стагоддзя на тэрыторыі Старажытнай Русі археолагамі не адзначаецца. Верхняя ж мяжа бытавання ідала можа быць звязана з перыядам хрысціянізацыі тамтэйшай тэрыторыі. А больш канкрэтны адрэзак часу гэтага працэсу, як мяркуецца, дапамогуць устанавіць вынікі раскопак курганоў, выяўленых яшчэ ў сярэдзіне 60-х гадоў мінулага стагоддзя ў наваколлі вёскі Амосенкі, але да гэтага часу дэталёва не даследаваных.

Прынамсі, непасрэдна каля згаданага населенага пункта размяшчаецца гарадзішча дняпроўска-дзвінскай культуры перыяду I тысячагоддзя да нашай эры і два селішчы банцараўскай культуры, датаваныя V–VI стагоддзямі новай эры. На не-

каторым аддаленні ад вёскі ёсць яшчэ і два старажытныя могільнікі.

Гісторыкі Кліменцій Шут, Георгій Штыхаў і Таццяна Скрыпчанка, якія ў розныя гады займаліся вывучэннем большасці аб'ектаў, што сёння ўваходзяць у комплекс археалагічных помнікаў каля вёскі Амосенкі, не выявілі ў гэтых мясцінах паганскіх капішчаў. Аднак гэта не значыць, што іх там не магло быць у прынцыпе.

Як вядома, капішчы ва ўсходніх славян уяўлялі сабой самыя розныя культавыя свяцілішчы, галоўнымі атрыбутамі якіх і адпаведна аб'ектамі пакланення былі ідалы – каменныя, драўляныя, радзей металічныя і гліняныя скульптурныя выявы паганскіх багоў. Найчасцей іх уладкоўвалі на ўзвышшах пасярод раўніннай мясцовасці, на прыазёрных і рачных берагах, на астравах сярод балот. Зрэдку яны насыпаліся штучна ў выглядзе круглых ці авальных пляцовак з прыпаднятым цэнтрам альбо ўпадзіннай

пасярэдзіне. Маглі размяшчацца капішчы і ў спецыяльна ўзведзеных немудрагелістых пабудовах, прынамсі, у паўзямлянках. А сляды такога паўзямлянкавага жытла акурат і былі выяўлены на адным з амосенскіх старажытных селішчаў, размешчаных на выспе побач з гарадзішчам. Што сабой уяўляла гэта збудаванне і якое мела функцыянальнае прызначэнне, адказаць змогуць толькі дадатковыя археалагічныя даследаванні.

Пэўную інфармацыю пра колішнія размяшчэнне ў тым ці іншым рэгіёне паганскіх капішчаў могуць даць як тапонімы, так і мясцовыя легенды і паданні. Звычайна назвы ўрочышчаў кшталту Красная ці Перунова гара, Святы камень, Валова возера і інш., а таксама легенды пра ўзгоркі, на якіх стаялі цэрквы ці касцёлы, што праваліліся пад зямлю, паказваюць на існаванне ў тых мясцінах дахрысціянскіх культавых аб'ектаў. Наколькі распаўсюджаны такога кшталту мікратапонімы ў наваколлі Амосенак і ці бытуюць сярод іх жыхароў паданні пра зніклыя пад зямлёй храмы? Дакладных адказаў на гэтыя пытанні навукоўцы пакуль не даюць. Патрэбны асобныя фальклорныя даследаванні.

Здымак
расонскага ідала
на дне ракі Дрысы

Нельга пры гэтым выключачь і факт існавання непадалёку ад месца, дзе знайшлі ідала, вёскі Краснаполле, назва якой, а гэта не прыўнесены савецкім часам тапонім, таксама можа падказваць на колішнія размяшчэнне ў тым рэгіёне дахрысціянскага культывага аб'екта.

Магчыма, камусьці ўсе гэтыя меркаванні могуць падацца спрэчнымі. Што ж, у кожнага – свае аргументы. Аднак, як нам думаецца, толькі дэтальвая навуковая прапрацоўка ўсіх вядомых гіпотэз можа пацвердзіць ці абвергнуць наяўнасць паганскай старонкі ў гісторыі з расонскім ідалам. Таму хочацца спадзявацца, што для полацкіх гісторыкаў гэта і стане справай бліжэйшага часу.

ГАСПАДАР ПАНТЭОНА

А кім жа мог быць, да якога, скажам так, роду-племені мог адносіцца знойдзены на Расоншчыне ідал? Калі прааналізаваць так званы паганскі пантэон, то можна даведацца, што нашы прашчурны ў далёкія дахрысціянскія часы пакланяліся не аднаму дзясятку багоў. Прычым у кожнага з іх была свая роля і прызначэнне. Сварог, напрыклад, «служыў» богам неба, яго сын Дажбог апекаваўся сонечным святлом, Стрыбог – вятрамі, Жыжаль – агнём, Вялес – жывёлагадоўляй, Купала адказваў за дастатак і ўраджай, Лёля – багіня вясны і абуджэння прыроды, Лада – багіня кахання, Пераплут – бог весялосці і інш.

Гаспадаром жа ўсходнеславянскага паганскага пантэона, галоўным сярод усіх дахрысціянскіх багоў, якім пакланяліся нашы продкі, прынята лічыць Перуна – бога грому і маланкі, апякунца земляробаў, а таксама – вайскавай справы і княжацкай дружыны.

– Культ Перуна ва ўсходніх славян вызначаўся асаблівым ушанаваннем. Ён настолькі гарманічна пранік у светапогляд нашых прашчурнаў, што яго адгалоскі выяўляюцца да гэтага часу. Напрыклад, адно з гарадзішчаў каля Нясвіжа мясцовыя жыхары называюць Перунова гара, побліз вёскі Верхаўляны Берастаўіцкага раёна ёсць Перунова поле, а вялізны валун непадалёк ад вёскі Расходна Сенніцкага раёна мае назву Пярун-камень. Дый шматлікія згадкі пра Перуна ў беларускім фальклоры і ў прыватнасці ў некаторых павер'ях і пра-

клёнах («Каб цябе Пярун трэснуў») гавораць самі за сябе, – уведзіць нас у курс справы ўсё той жа Дзяніс Дук. – Першым сярод паганскіх багоў упамінаецца Пярун і ў «Аповесці мінулых гадоў». Дый пасля распаўсюджання хрысціянства на Русі многія элементы, уласцівыя вобразу гэтага паганскага бажаства, былі перанесены царквой на Іллю-прарока (Іллю Грамоўніка)...

Зыходзячы з той вялікай ролі, якая была адведзена Перуну ў дахрысціянскіх ве-

Рака Дрыса, дзе быў знойдзены расонскі ідал

равання прашчурнаў сучасных беларусаў, менавіта гэты бог найчасцей становіўся аб'ектам пакланення на паганскіх капішчах. Згодна са старажытнымі павер'ямі, Пярун панаваў над зямлёй, якая была цалкам падпарадкавана яго ўсёмагутнасці. Яго страшыліся і стараліся ўлагодзіць, засцерагчыся ад ягонай страшнай кары. Для гэтага з часам выпрацаваўся адмысловы знак, які ўяўляў круг з абазначэннем шасці радыусаў, – своеасаблівая выява дахрысціянскага капішча. Менавіта гэты сімвал пазней, на працягу не аднаго стагоддзя ад часу прыняцця хрысціянства, малявалі нашы продкі на дзвярных шалёўках, імкнучыся тым самым засцерагчы сваё жытло ад удару ў яго маланкі, згодна са старажытнымі вераваннямі, – надзвычайнага гневу Перуна. Акрамя гэтага, свайго галоўнага бога язычнікі шчодро адорвалі рознымі прынашэннямі, сярод якіх былі і крываваы ахвяры: асноўнай ахвярай жывёлінай у іх лічыўся бык, які сімвалізаваў жыццёвую магутнасць.

Выяву Перуна для размяшчэння ў капішчы выраблялі ў выглядзе ідала пераважна з драўніны дуба – сакральнага для славян і самага шанаванага імі, зрэшты, як і іншымі індаеўрапейскімі народамі, дрэва.

Як памятаем, з драўніны дуба выразаны і расонскі ідал. Аднак не толькі па гэтай прыкмеце яго можна разглядаць як скульптурную выяву Перуна. На думку Дзяніса Уладзіміравіча, на гэта паказваюць і асобныя яе фрагменты. Па-першае, выява ідала цэлая, не пасечаная мячамі і не пашкоджаная агнём. За выключэннем хіба што толькі апаленай яе асновы, але гэта можа быць і след ад рытуальнага вогнішча.

Між тым, добрая захаванасць наогул не характэрная для знойдзеных археолагамі выяў паганскіх ідалаў. Праўда, не ўсіх, а толькі – Перуна. Звязана гэта з той вялікай роляй, якую адыгрываў гэты бог у вераваннях нашых продкаў. Так, падчас хрыс-

Ідала спачатку сплавілі на мелкаводдзе, а потым ужо даставалі з вады

ціянізацыі ўсходніх славян усе атрыбуты старой веры бязлітасна нішчыліся: па загаду святароў-месіянераў старажытныя капішчы разбуралі, а драўляныя паганскія ідалы секлі і затым спальвалі. З Перуном жа, і гэтаму ёсць пацвярджэнне ў летапісах, абыходзіліся па-іншаму. Прынамсі, пра гэта сведчыць агульнавядомы факт: пасля хрышчэння па загаду кіеўскага князя Уладзіміра ўсіх паганскіх ідалаў, якім да гэтага пакланяліся гараджане, пасеклі мячамі і спалілі. Над драўляным Перуном глуміцца не сталі. Яго акуратна спусцілі з гары, дзе размяшчалася капішча, і ў акружэнні дванаццаці дружнінаў праводзілі па Дняпры да парогаў, мінуўшы якія, ідал апынуўся на востраве, верагодней за ўсё, на Хорціцы.

Падобным жа чынам маглі паставіцца да ідала, свайго галоўнага паганскага бажаства, і старажытныя жыхары з наваколля сучаснай расонскай вёскі Амосенкі. Ва ўсякім разе, прыняўшы новую для сябе веру, яны проста маглі спіхнуць драўлянага Перуна ў Дрысу, і ён плыў па цячэнні да таго часу, пакуль драўніна не ўабрала ў сябе вялікую колькасць вільгаці, з-за чаго ён і патануў. Калі ж гэта было менавіта так, то, як перакананы археолаг Дзяніс Дук, выяўленне ў тамтэйшым наваколлі слядоў паганскага капішча – справа часу.

Цалкам верагодна, што з расонскім Перуном такім чынам маглі развітацца і не ў канцы X – самым пачатку XI стагоддзя, калі на тых землях прыйшло хрысціянства, а значна пазней. Справа ў тым, што працэс звароту язычнікаў, якія жылі на сучасных беларускіх землях, да новай для іх веры не ўсюды праходзіў аднародна і належным чынам арганізавана. Найперш да хрысціянскіх святыняў далучаліся насельнікі гарадоў, дзе і будаваліся храмы. А вось да жыхароў рэдкіх на той час, гаворачы сучаснай мовай, аддаленых сельскіх паселішчаў, да таго ж, схаваных пад шатамі векавых пушчаў ці адрэзанных ад цывілізацыі непраходнымі балотамі, місіянеры веры Хрыстовай не заўсёды даходзілі. Менавіта па гэтай прычыне і маглі ўтварацца сярод агульнай хрысціянскай прасторы своеасаблівыя паганскія аазісы, дзе прапаводаваліся ранейшыя духоўныя каштоўнасці. Дый пасля таго, як у такія мясціны ў рэшце рэшт прыйшло хрысціянства, тамтэйшыя жыхары яшчэ доўгі час маглі ўспрымаць новае для сябе веравызнанне павярхоўна, пры гэтым паралельна захоўваючы і абрады сваёй ранейшай веры.

Не выключана, што менавіта ў такім становішчы апынуліся і колішнія насельнікі сучаснай расонскай вёскі Амосенкі ці яе наваколля. Дарэчы, паводле сцверджання яшчэ аднаго гісторыка кандыдата гістарычных навук, дацэнта Полацкага дзяржуніверсітэта Уладзіміра Лобача, на тэрыторыі цяперашняй Беларусі перажыткі дахрысціянскай веры ў асобных аддаленых паселішчах выяўляліся нават у XVI–XVII стагоддзях, а ў некаторых рэгіёнах, паводле этнаграфічных звестак, захоўваліся аж да XIX стагоддзя. Таму цалкам магчыма, што расонскі ідал можа належаць і да значна

пазнейшых, чым канец X – пачатак XI стагоддзя, гістарычных эпох: яго маглі вырабіць для тайнага пакланення нават у часы Вялікага Княства Літоўскага, а можа і Рэчы Паспалітай.

ДРАЎЛЯНЫ ДЗЯДОК

Праўда, існуе верагоднасць і таго, што знаходка з дна Дрысы можа аказацца адмысловай падробкай. Яе маглі выканаць як некалькі дзесяцігоддзяў таму, так і зрабіць па спецыяльнаму заказу для якога-небудзь мясцовага шляхціца, скажам, у першай палове XIX стагоддзя.

Калі меркаваць, што расонскі ідал мае сваё адносна нядаўняе паходжанне, то застаюцца нявысветленымі прычыны, якія спадхоўцілі, хутчэй за ўсё, кагосьці з мясцовых разьбяроў спачатку выразаць дзіўную выяву на масіўным дубовым цурбаку, а затым аддаць гэтае тварэнне на волю лёсу і ў распаджэнне імклівай рачной плыні. Гэта маглі быць і своеасаблівы творчы жарг, і практыкаванне ў разьбярскім майстэрстве, і наслідаванне старадаўніх народных матываў дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва...

Што ж тычыцца іншай нашай здагадкі, то яна грунтуецца на пэўных фактах з гістарычнай мінуўшчыны Расонскага краю і, прынамсі, мясцін, блізкіх да тых жа вёскаў Краснаполле і Амосенкі.

Менавіта там, на беразе маляўнічага возера Нешчарда, размешчана вёска Мурагі, у якой у 90-я гады XVIII стагоддзя (дакладная дата не высветлена) у сям’і збыднелага шляхціца нарадзіўся беларускі і польскі пісьменнік першай паловы XIX стагоддзя Ян Баршчэўскі. Адчуваючы асаблівую любоў да сваёй роднай старонкі, ён заўсёды імкнуўся наведаць гэтыя мясціны. Яшчэ ў студэнцкія гады, будучы навучэнцам Полацкай езуіцкай калегіі, Ян Баршчэўскі захапіўся мясцовым фальклорам і ў час канікулаў вандраваў па добра знаёмым наваколлі, запісваў легенды і паданні, якія затым былі пакладзены ў аснову яго паэтычных і празаічных твораў. Напісаная як на беларускай, так і на польскай мовах, яны карысталіся вялікай папулярнасцю сярод тамтэйшых жыхароў, бо ў многіх былі добра вядомыя сюжэты і вобразы, згадваліся падзеі, што на самай справе адбываліся ў жыцці канкрэтных мясцовых людзей.

Расонскі ідал нарэшце падняты на бераг (злева – Дзяніс Дук)

Асабліва зачытваліся рамантычна-легендарнымі апавяданнямі Яна Баршчэўскага, якія пазней склалі яго зборнік «Шляхціц Завальня, або Беларусь у фантастычных апавяданнях». «Сярод беларускага народа захоўваюцца яшчэ і цяпер некаторыя паданні даўніх часоў, якія, пераходзячы ад чалавека да чалавека, зрабіліся такія ж цьмяныя, як і міфалогія старажытных народаў. Жыхары гэтага краю, а менавіта Полацкага, Невельскага і Себежскага паветаў, спрадвечу пакутуючы, зусім змяніліся характарам; на іх тварах заўсёды адбіты нейкі смутак і змрочная задумлівасць. У іх фантазіях увесь час блукаюць нядобрыя духі, якія, аднак, служаць злым панам, чараўнікам і ўсім непрыяцелям простага люду. Я нарадзіўся там і вырас, іх скаргі і журботныя апавяданні, як гоман дзікіх лясоў, навывалі на мяне заўсёды змрочныя думкі і з дзяцінства былі маёй адзінай марай. Некаторыя з гэтых успамінаў я прыгадаў...» – так ахарактарызаваў мастацкую задуму цыкла сваіх апавяданняў іх аўтар у 1844 годзе. Дарэчы, «Шляхціц Завальня», якога некаторыя сучасныя літаратуразнаўцы называюць беларускай «Тысяча і адной ноччу», не страціў сваёй актуальнасці і зараз. Паводле матываў гэтага твора вядомым майстрам беларускага кіно Віктарам Туравым у сярэдзіне 90-х гадоў мінулага стагоддзя нават быў зняты мастацкі фільм.

Што ж тычыцца магчымых сувязей «Шляхціца Завальня» з узнятым з дна ракі Дрысы драўляным ідалам, то іх можна прасачыць на прыкладзе найперш апавяданняў Яна Баршчэўскага «Драўляны Дзядок і кабета Інсекта» і «Што здарылася з Драўляным Дзядком». Якраз у гэтых творах пісьменнік расказвае пра «дзядка» – драўляную выяву з чалавечым абліччам, «носам і лысінаю падобнай да Сакрата», якая, пераходзячы з рук у рукі ад аднаго месціча да другога, чыніла самыя розныя фантастычныя прыгоды.

Сюжэт гэтых апавяданняў, у якіх упамінаецца шмат мясцін расонска-полацкага

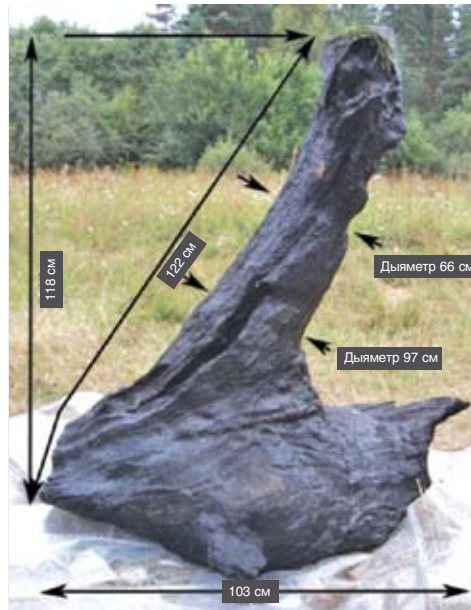
наваколя, цалкам мог падказаць якому-небудзь мясцоваму шляхціцу, скажам, таму ж пану Снарскаму з маёнтка Краснаполь (ці не сучасная вёска Краснаполле?), пра якога згадвае Ян Баршчэўскі ў сваім іншым апавяданні «Успаміны пра наведванне роднага краю», ідэю стварэння ўласнага такога «драўлянага дзядка» – сёння ж шмат з хто з нашых суайчыннікаў імкнецца ўпрыгожыць сваё дачнае жылло старадаўнімі рэчамі, якія выйшлі з ужытку. Здзейсніўшы такую задуму, пан мог паказаць скульптуру сваім гасцям і таксама расказаць пра яе шматлікія неверагодныя прыгоды. Далейшыя ж перыпетыі гісторыі і сацыяльна-палітычныя перамены, трэба думаць, пасадзейнічалі знікненню з тых мясцін і самаго пана, і яго маёнтка. «Дзядок» жа пасля гэтага, як перажытак мінулага, стаў нікому непатрэбным і таксама падлягаў знішчэнню. Аднак яго чамусьці не спалілі, а, відаць, памятаючы легенды пра паганскага Перуна, проста ўкінулі ў Дрысу...

Зноў жа наша меркаванне можа выклікаць спрэчкі. Але менавіта падчас іх, як вядома, і пракладаецца шлях да ісціны.

ПРАДМЕТ З АНТРАПАМОРФНАЙ ВЫЯВАЙ

Усе кропкі над «і» ў справе вызначэння прыналежнасці расонскага ідала да канкрэтнага гістарычнага перыяду, як і ў справе яго ідэнтыфікацыі, расставяць вынікі экспертызы. Знаходка была адпраўлена адразу ж у Інстытут гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. Менавіта там на працягу другой паловы жніўня і ўвесь верасень драўлянай скульптуры са дна ракі Дрысы быў наладжаны своеасаблівы паглыблены медыцынскі агляд.

Паводле слоў доктара гістарычных навук загадчыка цэнтра гісторыі даіндустрыяльнага грамадства Інстытута гісторыі

Асноўныя памеры расонскага ідала

НАН Беларусі Вольгі Ляўко, вызначэнне ўзросту драўніны даволі складаны працэс, таму і патрабуе пэўнага часу. Па замове гісторыкаў гэтай справай зараз займаюцца і навукоўцы з акадэмічнага Інстытута эксперыментальнай батанікі. Імі былі зроблены спецыяльныя спілы драўніны, па якіх будзе вызначацца час, калі загінула дрэва. Зразумела, калі дуб быў спілаваны, скажам, сто гадоў таму, то, натуральна, сама скульптура не можа мець 300- ці 400-гадовы ўзрост.

Зрэшты, навукоўцы пакуль кваліфікуюць дрысенскую знаходку даволі апасродкавана – драўляны прадмет з антрапаморфнай выявай. А ці набудзе ён статус дахрысціянскага ідала, на гэта адкажа зноў жа толькі экспертыза. Афіцыйных яе вынікаў пакуль няма, і ніхто з навукоўцаў прадказваць іх не бярэцца.

А як бы хацелася, каб першапачатковыя меркаванні Дзяніса Дука і яго калег, аматараў полацкай даўніны, пацвердзіліся, і драўляная скульптура была ідэнтыфікавана як ідал паганскага Перуна – бога грому і маланкі, апякунца земляробаў і ваяроў. Калі гэта выявіцца на самай справе, то расонскі ідал адразу ж стане сенсацыйнай гістарычнай знаходкай агульнаеўрапейскага маштабу – такога роду артэфакты, у выглядзе драўляных паганскіх ідалаў, на тэрыторыі Усходняй Еўропы археолагам яшчэ не трапляліся.

Сяргей ГАЛОЎКА

P.S. Калі матэрыял быў падрыхтаваны да друку, стала вядома, што дэндрахранолаг Інстытута эксперыментальнай батанікі НАН Беларусі Максім Ярмохін, які займаецца вызначэннем узросту выяўленай на дне ракі Дрысы драўлянай скульптуры, адвёз эксперыментальныя матэрыялы свайго даследавання ў Германію, каб з дапамогай нямецкіх калег яшчэ раз усё праверыць і зрабіць канчатковыя вывады, што сабой уяўляе расонскі ідал: сенсацыйную знаходку ці арыгінальную паддробку. Таму пачакаем вестак. ▀

РЕКЛАМА В ЖУРНАЛЕ

Стоимость размещения рекламных и рекламно-информационных материалов (цена за 1 см² с НДС):

1-я страница обложки 49 560 руб.,
2-я, 3-я, 4-я страницы обложки 10 560 руб.,
1-я, 2-я страницы внутреннего блока 15 000 руб.,
внутренние страницы 3 840 руб.

ТЕЛ. В МИНСКЕ **227-55-33**, ФАКС **289-19-55**.